Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 2ας Σεπτεμβρίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Έννοια “δικαστηρίου κράτους μέλους” – Κριτήρια – Procura della Repubblica di Trento (εισαγγελία Trento, Ιταλία) – Απαράδεκτο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως»

Στην υπόθεση C-66/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε η Procura della Repubblica di Trento (εισαγγελία Trento, Ιταλία) με απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 24 Ιανουαρίου 2020, στο πλαίσιο της δίκης σχετικά με την αναγνώριση και την εκτέλεση ευρωπαϊκής εντολής έρευνας αναφορικά με τον

XK,

παρισταμένης της:

Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Βηλαρά, πρόεδρο τμήματος, N. Piçarra, D. Šváby, S. Rodin και K. Jürimäe (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τους G. Aiello και E. Figliolia, avvocati dello Stato,

– η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Möller, M. Hellmann και F. Halabi,

– η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Inez Fernandes και τις A. Pimenta, D. Capinha, P. Barros da Costa και L. Medeiros,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Cattabriga και τον M. Wasmeier,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Μαρτίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο γ', σημείο ii, της οδηγίας 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις (ΕΕ 2014, L 130, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο αιτήσεως για την εκτέλεση, στην Ιταλία, ευρωπαϊκής εντολής έρευνας που εξέδωσε η Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster (οικονομική υπηρεσία φορολογικών αδικημάτων και φορολογικών ερευνών Münster, Γερμανία) (στο εξής: Finanzamt Münster) σχετικά με τον XK.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η αιτιολογική σκέψη 34 της οδηγίας 2014/41 έχει ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία αφορά, ως εκ του πεδίου εφαρμογής της, προσωρινά μέτρα μόνο προς το σκοπό της συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων. Τονιστέον ότι οποιοδήποτε στοιχείο, περιλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, μπορεί να υπαχθεί σε διάφορα προσωρινά μέτρα κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, όχι μόνο με σκοπό τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων αλλά και τη δήμευση. Η διάκριση μεταξύ των δύο στόχων που επιδιώκονται με τα προσωρινά μέτρα δεν είναι πάντα προφανής και ο στόχος του προσωρινού μέτρου ενδέχεται να μεταβληθεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Για τον λόγο αυτό είναι σημαντικό να διατηρηθεί μια ομαλή σχέση μεταξύ των διαφόρων πράξεων που θα ισχύσουν σε αυτό το πεδίο. Ακόμη, για τον ίδιο λόγο, η εκτίμηση του κατά πόσον ένα στοιχείο πρέπει να χρησιμεύσει ως αποδεικτικό στοιχείο, άρα ως αντικείμενο μιας ΕΕΕ, θα πρέπει να ανατίθεται στην αρχή έκδοσης.»

4 Το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας και η υποχρέωση εκτέλεσής της», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Η Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας (ΕΕΕ) είναι δικαστική απόφαση την οποία εκδίδει ή επικυρώνει δικαστική αρχή κράτους μέλους ("κράτος έκδοσης") με σκοπό την εκτέλεση ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων ερευνητικών μέτρων σε άλλο κράτος μέλος ("κράτος εκτέλεσης") για τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων βάσει της παρούσας οδηγίας.

[…]

2. Τα κράτη μέλη εκτελούν όλες τις ΕΕΕ με βάση την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και τηρουμένης της παρούσας οδηγίας.»

5 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

γ) "αρχή έκδοσης":
   i) δικαστής, δικαστήριο, ανακριτής ή εισαγγελέας με αρμοδιότητα στη συγκεκριμένη υπόθεση, ή
   ii) κάθε άλλη αρμόδια αρχή ορισθείσα από το κράτος έκδοσης η οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση ενεργεί ως ανακριτική αρχή σε ποινικές διαδικασίες, αρμοδία να διατάσσει τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, προτού διαβιβαστεί στην αρχή εκτέλεσης, η ΕΕΕ επικυρώνεται, αφού εξεταστεί αν τηρεί τις προϋποθέσεις της παρούσας οδηγίας για την έκδοση ΕΕΕ, ιδίως αυτές του άρθρου 6 παράγραφος 1 αυτής, από δικαστή, ανακριτή ή εισαγγελέα στο κράτος έκδοσης. Αν η ΕΕΕ έχει επικυρωθεί από δικαστική αρχή, η αρχή αυτή μπορεί επίσης να θεωρηθεί αρχή έκδοσης για τους σκοπούς της διαβίβασης της ΕΕΕ·

δ) "αρχή εκτέλεσης": αρχή αρμοδία να αναγνωρίζει μια ΕΕΕ και να εξασφαλίζει την εκτέλεσή της σύμφωνα με την παρούσα οδηγία και τις ισχύουσες διαδικασίες σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση. Οι εν λόγω διαδικασίες μπορεί να απαιτούν έγκριση δικαστηρίου στο κράτος εκτέλεσης όταν αυτό προβλέπεται από την εθνική του νομοθεσία.»

6 Το άρθρο 5 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Περιεχόμενο και μορφή της ΕΕΕ», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Η ΕΕΕ, όπως παρουσιάζεται στο έντυπο του παραρτήματος Α, συμπληρώνεται και υπογράφεται από την αρχή έκδοσης, η οποία πιστοποιεί την ακρίβεια και βεβαιώνει την ορθότητα του περιεχομένου της.

Η ΕΕΕ περιλαμβάνει τουλάχιστον τις ακόλουθες πληροφορίες:

α) στοιχεία σχετικά με την αρχή έκδοσης και, κατά περίπτωση, την αρχή επικύρωσης·

[…]».

7 Το άρθρο 6 της οδηγίας 2014/41, με τίτλο «Προϋποθέσεις έκδοσης και διαβίβασης ΕΕΕ», προβλέπει τα εξής:

«1. Μια ΕΕΕ μπορεί να εκδίδεται μόνον όταν η αρχή έκδοσης κρίνει ότι πληρούνται οι εξής προϋποθέσεις:

α) η έκδοση της ΕΕΕ είναι απαραίτητη και αναλογική για τους σκοπούς της διαδικασίας του άρθρου 4, λαμβανομένων υπόψη των δικαιωμάτων του υπόπτου ή κατηγορουμένου· και

β) το ή τα ερευνητικά μέτρα που προβλέπονται στην ΕΕΕ θα μπορούσαν να είχαν διαταχθεί υπό τις ίδιες προϋποθέσεις σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση.

2. Οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1 αξιολογούνται σε κάθε υπόθεση από την αρχή έκδοσης.

3. Όταν μια αρχή εκτέλεσης έχει λόγους να πιστεύει ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1, μπορεί να συμβουλευθεί την αρχή έκδοσης σχετικά με τη σημασία της εκτέλεσης της ΕΕΕ. Μετά τη διαβούλευση αυτή η αρχή έκδοσης δύναται να ανακαλέσει την ΕΕΕ.»

8 Το άρθρο 9 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Αναγνώριση και εκτέλεση», προβλέπει στις παραγράφους 1 έως 3 τα εξής:

«1. Η αρχή εκτέλεσης αναγνωρίζει άνευ ετέρου ΕΕΕ διαβιβασθείσα κατά την παρούσα οδηγία και μεριμνά για την εκτέλεσή της κατά τον ίδιο τρόπο και διαδικασία ως εάν επρόκειτο για ερευνητικό μέτρο διαταχθέν από αρχή του κράτους εκτέλεσης εκτός αν η αρχή αυτή αποφασίζει να επικαλεσθεί ένα εκ των λόγων μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης ή ένα εκ των λόγων αναβολής κατά την παρούσα οδηγία.

2. Η αρχή εκτέλεσης τηρεί τις διατυπώσεις και τις διαδικασίες που έχει ορίσει ρητώς η αρχή έκδοσης, εκτός εάν προβλέπεται άλλως στην παρούσα οδηγία και υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω διατυπώσεις και διαδικασίες δεν είναι αντίθετες προς τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου του κράτους εκτέλεσης.

3. Όταν ΕΕΕ παραλαμβάνεται από αρχή εκτέλεσης και δεν έχει εκδοθεί ή επικυρωθεί από δικαστική αρχή, κατά το άρθρο 2 στοιχείο γ) η αρχή εκτέλεσης επιστρέφει την ΕΕΕ στο κράτος έκδοσης.»

9 Το άρθρο 11 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Λόγοι μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης», απαριθμεί στην παράγραφο 1 τους λόγους μη αναγνωρίσεως ή μη εκτελέσεως ευρωπαϊκής εντολής έρευνας στο κράτος εκτελέσεως.

10 Το έντυπο για την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας, το οποίο παρατίθεται στο παράρτημα Α της ίδιας οδηγίας, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το τμήμα ΙΒ, στο οποίο πρέπει να αναγράφονται, εφόσον είναι αναγκαίο, τα στοιχεία της δικαστικής αρχής που επικύρωσε την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας.

Το γερμανικό δίκαιο

11 Το άρθρο 386 του Abgabenordnung (φορολογικού κώδικα), ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, προβλέπει τα εξής:

«(1) Σε περίπτωση υπόνοιας φορολογικού αδικήματος, η φορολογική αρχή ερευνά τα πραγματικά περιστατικά. Για τους σκοπούς του παρόντος τμήματος, νοούνται ως αρχή η “Hauptzollamt” [(κύρια τελωνειακή υπηρεσία)], η “Finanzamt” [(φορολογική υπηρεσία)], η “Bundeszentralamt für Steuern” [(ομοσπονδιακή φορολογική υπηρεσία)] και το “Familienkasse” [(ταμείο οικογενειακών παροχών)].

(2) Η φορολογική αρχή διεξάγει την έρευνα κατά τρόπο ανεξάρτητο, τηρουμένων των ορίων του άρθρου 399, παράγραφος 1, και των άρθρων 400 και 401, όταν οι πράξεις:

1) στοιχειοθετούν αποκλειστικά και μόνον φορολογικό αδίκημα ή

2) συγχρόνως, αντιβαίνουν και σε άλλους ποινικούς νόμους και η παράβαση αφορά εκκλησιαστικούς φόρους ή άλλους νόμιμους φόρους που συνδέονται με φορολογικές βάσεις, φορολογικές βάσεις για γήπεδα και κτίρια ή τα ποσά των φόρων.

(3) Η παράγραφος 2 δεν εφαρμόζεται αν έχει εκδοθεί εις βάρος του κατηγορουμένου απόφαση κρατήσεως ή φυλακίσεως.

(4) Η φορολογική αρχή μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να παραπέμψει την ποινική διαδικασία στην εισαγγελική αρχή, η δε εισαγγελική αρχή μπορεί ανά πάσα στιγμή να επιληφθεί της ποινικής διαδικασίας. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις, η εισαγγελική αρχή δύναται, σε συμφωνία με τη φορολογική αρχή, να αναπέμψει την υπόθεση στη φορολογική αρχή.»

12 Το άρθρο 399, παράγραφος 1, του ανωτέρω κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Οσάκις ενεργεί κατά τρόπο ανεξάρτητο δυνάμει του άρθρου 386, παράγραφος 2, η φορολογική αρχή ασκεί τα δικαιώματα και υπέχει τις υποχρεώσεις που έχει η εισαγγελική αρχή κατά το στάδιο της ποινικής έρευνας.»

13 Το άρθρο 400 του ανωτέρω κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Εάν, κατά τη διάρκεια των ερευνών, συγκεντρωθούν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για την παραπομπή με δικαστική απόφαση, η φορολογική αρχή ζητεί από το δικαστήριο να εκδώσει συνοπτική ποινική διάταξη, εφόσον η ποινική υπόθεση δύναται να αποτελέσει αντικείμενο διαδικασίας εκδόσεως συνοπτικής ποινικής διατάξεως· σε αντίθετη περίπτωση, η φορολογική αρχή διαβιβάζει τον φάκελο στην εισαγγελική αρχή.»

Το ιταλικό δίκαιο

Ο κώδικας ποινικής δικονομίας

14 Το άρθρο 257, παράγραφος 1, του codice di procedura penale (κώδικα ποινικής δικονομίας) προβλέπει τα εξής:

«Σύμφωνα με το άρθρο 324, ο κατηγορούμενος, το πρόσωπο του οποίου τα περιουσιακά στοιχεία έχουν κατασχεθεί και το πρόσωπο που θα είχε δικαίωμα να ζητήσει την επιστροφή τους μπορούν να υποβάλουν [κατά] της αποφάσεως περί κατασχέσεως αίτηση επανεξετάσεως, ακόμη και επί της ουσίας.»

Το νομοθετικό διάταγμα 108/17

15 Η οδηγία 2014/41 μεταφέρθηκε στο ιταλικό δίκαιο με το νομοθετικό διάταγμα 108 - Norme di attuazione della direttiva 2014/41/EU del Parlamento europeo e del Consiglio, del 3 aprile 2014, relativa all'ordine europeo di indagine penale (νομοθετικό διάταγμα 108 περί μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, σχετικά με την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας σε ποινικές υποθέσεις), της 21ης Ιουνίου 2017 (GURI αριθ. 162, της 13ης Ιουλίου 2017, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 108/17).

16 Το άρθρο 4 του διατάγματος 108/17 προβλέπει, στις παραγράφους 1 έως 4, τα εξής:

«1. Η εισαγγελική αρχή του δικαστηρίου της πρωτεύουσας της δικαστικής περιφέρειας στην οποία πρέπει να διενεργηθούν οι ζητούμενες πράξεις προβαίνει, με αιτιολογημένη διάταξη, στην αναγνώριση της εντολής έρευνας εντός προθεσμίας τριάντα ημερών από την παραλαβή της ή,

εάν η αρχή εκδόσεως έχει ορίσει διαφορετική προθεσμία, εντός της προθεσμίας αυτής και, εν πάση περιπτώσει, το αργότερο εντός εξήντα ημερών. Η εισαγγελική αρχή ενημερώνει τον procuratore nazionale antimafia e antiterrorismo [(εισαγγελέα της Εθνικής Διεύθυνσης για την καταπολέμηση της μαφίας και της τρομοκρατίας)] για την παραλαβή της εντολής έρευνας για τον συντονισμό των ερευνών, όταν πρόκειται για έρευνες σχετικά με τα εγκλήματα που μνημονεύονται στο άρθρο 51, παράγραφοι 3bis και 3quater, του κώδικα ποινικής δικονομίας. Αντίγραφο της ληφθείσας εντολής έρευνας διαβιβάζεται σε κάθε περίπτωση στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

2. Η εκτέλεση γίνεται εντός 90 ημερών, υπό τη μορφή με την οποία ρητώς ζητείται από την αρχή εκδόσεως, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή δεν αντιβαίνει στις αρχές της ιταλικής έννομης τάξεως. Η διενέργεια των πράξεων των άρθρων 21 και 22 διέπεται σε κάθε περίπτωση από το ιταλικό δίκαιο.

3. Όταν συντρέχουν λόγοι επείγοντος ή εφόσον είναι αναγκαίο, η αναγνώριση και η εκτέλεση διενεργούνται εντός της συντομότερης προθεσμίας που ορίζεται από την αρχή εκδόσεως.

4. Η απόφαση περί αναγνωρίσεως κοινοποιείται από τη γραμματεία της εισαγγελικής αρχής στον δικηγόρο του υπόπτου εντός της προθεσμίας που τάσσεται για την κοινοποίηση την οποία αυτός δικαιούται, δυνάμει του ιταλικού δικαίου, ενόψει της διενέργειας της πράξεως. Όταν η ιταλική νομοθεσία προβλέπει αποκλειστικώς και μόνον το δικαίωμα του δικηγόρου να παρίσταται στη διενέργεια της πράξεως χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση, η απόφαση περί αναγνωρίσεως κοινοποιείται κατά τη στιγμή της διενέργειας της πράξεως ή αμέσως μετά.»

17 Το άρθρο 5 του εν λόγω νομοθετικού διατάγματος προβλέπει, στις παραγράφους 1 και 2, τα εξής:

«1. Όταν η αρχή εκδόσεως ζητεί την διενέργεια της πράξεως από δικαστή ή όταν η πράξη η οποία ζητείται πρέπει, σύμφωνα με το ιταλικό δίκαιο, να διενεργηθεί από δικαστή, η εισαγγελική αρχή αναγνωρίζει την εντολή έρευνας και ζητεί την εκτέλεση από τον αρμόδιο για την προκαταρκτική έρευνα δικαστή».

2. Μόλις παραλάβει την αίτηση, το δικαστήριο επιτρέπει την εκτέλεση αφού εξακριβωθεί ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις για την αναγνώριση της εντολής έρευνας.»

18 Το άρθρο 13 του ανωτέρω νομοθετικού διατάγματος προβλέπει τα εξής:

«1. Εντός πέντε ημερών από την κοινοποίηση που μνημονεύεται στο άρθρο 4, παράγραφος 4, ο ύποπτος και ο δικηγόρος του μπορούν να ασκήσουν ανακοπή κατά της αποφάσεως περί αναγνωρίσεως ενώπιον του αρμόδιου για την προκαταρκτική έρευνα δικαστή.

2. Ο εισαγγελέας αποφασίζει με διάταξη, αφού ακούσει τον αρμόδιο για την προκαταρκτική έρευνα δικαστή. Η διάταξη κοινοποιείται στον εισαγγελέα και επιδίδεται στον ενδιαφερόμενο.

3. Ο εισαγγελέας ενημερώνει αμελλητί την αρχή εκδόσεως της αποφάσεως. Εφόσον η ανακοπή γίνει δεκτή, η απόφαση περί αναγνωρίσεως ακυρώνεται.

4. Η ανακοπή δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα ως προς την εκτέλεση της εντολής έρευνας και τη διαβίβαση των αποτελεσμάτων των διεξαχθεισών ερευνών. Εν πάση περιπτώσει, ο εισαγγελέας μπορεί να μη διαβιβάσει τα αποτελέσματα των διεξαχθεισών ερευνών αν υπάρχει κίνδυνος να

προκληθεί σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία για τον ύποπτο, τον κατηγορούμενο ή τον ενδιαφερόμενο, διά της διενέργειας της πράξεως.

5. Όταν συντρέχουν οι λόγοι απορρίψεως που μνημονεύονται στο άρθρο 10, ο αρμόδιος για την προκαταρκτική εξέταση δικαστής, οσάκις επιλαμβάνεται της εκτελέσεως της εντολής έρευνας δυνάμει του άρθρου 5, διατάσσει, κατόπιν αιτήματος των διαδίκων, την ακύρωση της αποφάσεως περί αναγνωρίσεως που εξέδωσε ο εισαγγελέας.

6. Σε περίπτωση ακυρώσεως της αποφάσεως περί αναγνωρίσεως, δεν εκτελείται η εντολή έρευνας.

7. Ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος, ο συνήγορος του, το πρόσωπο στο οποίο έχει επιβληθεί δέσμευση αποδεικτικών στοιχείων ή περιουσιακών στοιχείων, καθώς και το πρόσωπο το οποίο θα είχε δικαίωμα να ζητήσει την επιστροφή τους, μπορούν επίσης να ασκήσουν ανακοπή κατά της αποφάσεως περί αναγνωρίσεως της αποφάσεως περί δεσμεύσεως αποδεικτικών στοιχείων. Το δικαστήριο αποφασίζει εν συμβουλίω, κατά την έννοια του άρθρου 127 του κώδικα ποινικής δικονομίας. Στην περίπτωση αυτή, κατά της αποφάσεως του δικαστηρίου μπορεί να ασκηθεί αναίρεση από την εισαγγελική αρχή και τους ενδιαφερομένους για παράβαση νόμου, εντός προθεσμίας 10 ημερών από της κοινοποιήσεως ή της επιδόσεως της αποφάσεως. Το Ακυρωτικό Δικαστήριο αποφασίζει εν συμβουλίω εντός προθεσμίας 30 ημερών από την ημερομηνία ασκήσεως της αναιρέσεως. Η αίτηση αναιρέσεως δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

19 Στις 14 Νοεμβρίου 2019, περιήλθε στην Procura della Repubblica di Trento (εισαγγελία Trento, Ιταλία, στο εξής: εισαγγελία Trento) μια ΕΕΕ εκδοθείσα την ίδια ημέρα από τη Finanzamt Münster, για τη διενέργεια έρευνας των εμπορικών καταστημάτων του ΧΚ, στο πλαίσιο έρευνας για φοροδιαφυγή στον τομέα της φορολογίας εισοδήματος, βάσει του γερμανικού φορολογικού κώδικα.

20 Το τμήμα ΙΒ της εν λόγω ευρωπαϊκής εντολής έρευνας, στο οποίο πρέπει να αναγράφονται, εφόσον είναι αναγκαίο, τα στοιχεία της δικαστικής αρχής που επικύρωσε την εν λόγω εντολή έρευνας, δεν είχε συμπληρωθεί.

21 Με επιστολή της 20ής Δεκεμβρίου 2019, η εισαγγελία Trento ζήτησε από τη Finanzamt Münster να της διαβιβάσει αντίγραφο της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας επικυρωμένο από δικαστική αρχή.

22 Με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 8ης Ιανουαρίου 2020, η Finanzamt Münster ενημέρωσε την εισαγγελία Trento ότι η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας δεν χρειαζόταν να επικυρωθεί από δικαστική αρχή. Ειδικότερα, διευκρίνισε ότι, δεδομένου ότι ασκούσε, δυνάμει του άρθρου 399, παράγραφος 1, του φορολογικού κώδικα, τις αρμοδιότητες της εισαγγελικής αρχής στις διαδικασίες φορολογικών παραβάσεων, έπρεπε να θεωρηθεί η ίδια ως δικαστική αρχή, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2014/41.

23 Στην απόφασή της περί παραπομπής, η εισαγγελία Trento επισημαίνει ότι η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας πρέπει οπωσδήποτε να είναι δικαστική απόφαση, υπό την έννοια ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας 2014/41, πρέπει είτε να έχει εκδοθεί είτε από δικαστική αρχή είτε να έχει εκδοθεί από διοικητική αρχή και να έχει επικυρωθεί από δικαστική αρχή.

24 Συγκεκριμένα, κατά την εισαγγελία Trento, όπως προκύπτει, κατ' αναλογίαν, από την απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016, Özçelik (C-453/16 PPU, EU:C:2016:860), η οποία αφορούσε το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως το οποίο διεπόταν από την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ 2002, L 190, σ. 1), ο υψηλός βαθμός εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών συνεπάγεται την παρέμβαση δικαστικής αρχής στο πλαίσιο της εκδόσεως ευρωπαϊκής εντολής έρευνας.

25 Πλην όμως εν προκειμένω, η Finanzamt Münster, η οποία είναι διοικητική αρχή, προβάλλει ότι δύναται να εκδώσει ευρωπαϊκή εντολή έρευνας, υπογεγραμμένη από τον διοικητικό διευθυντή της, χωρίς η απόφαση αυτή να χρειάζεται να επικυρωθεί από δικαστή ή εισαγγελέα, για τον λόγο ότι έχει εξουσιοδοτηθεί να ασκεί τα ίδια δικαιώματα και καθήκοντα με τη γερμανική εισαγγελική αρχή, δυνάμει του άρθρου 399, παράγραφος 1, του γερμανικού φορολογικού κώδικα.

26 Κατόπιν τούτου, η εισαγγελία Trento υπογραμμίζει ότι η υπόθεση της κύριας δίκης εγείρει το ζήτημα αν και σε ποιο βαθμό το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2014/41 επιτρέπει σε κράτος μέλος να διαβιβάσει ευρωπαϊκή εντολή έρευνας εκδοθείσα από διοικητική αρχή όταν αυτή δεν έχει επικυρωθεί από δικαστική αρχή.

27 Συναφώς, η εισαγγελία Trento φρονεί ότι οι εκτιμήσεις που διατύπωσε το Δικαστήριο στην απόφαση της 27ης Μαΐου 2019, OG και PI (Εισαγγελίες του Lübeck και του Zwickau) (C-508/18 και C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, σκέψεις 48 και 49), οι οποίες αφορούσαν την απόφαση-πλαίσιο 2002/584, έχουν εφαρμογή στο πλαίσιο της οδηγίας 2014/41, δεδομένου ότι μια ευρωπαϊκή εντολή έρευνας, καίτοι δεν επηρεάζει την ελευθερία του ατόμου, συνιστά ένα έντονα παρεμβατικό μέτρο.

28 Εξάλλου, η εισαγγελία Trento φρονεί ότι νομιμοποιείται να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο, παρά το γεγονός ότι η προδικαστική παραπομπή δεν δύναται να προέρχεται, κατά το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, παρά μόνον από «δικαστήριο κράτους μέλους».

29 Η εισαγγελία του Trento παραδέχεται ότι, με την απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 1996, X (C-74/95 και C-129/95, EU:C:1996:491), το Δικαστήριο έκρινε ότι η ιταλική εισαγγελική αρχή δεν είχε δικαίωμα να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Φρονεί, εντούτοις, ότι η απόφαση αυτή δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω, καθόσον η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε εκείνη η απόφαση αφορούσε ποινική διαδικασία κινηθείσα ενώπιον της εισαγγελικής αρχής, η οποία δεν είχε ως αποστολή να επιλύσει μια διαφορά με πλήρη ανεξαρτησία, αλλά να την υποβάλει, ενδεχομένως, σε γνώση του αρμόδιου δικαστηρίου.

30 Εν προκειμένω, πάντως, η εισαγγελία Trento επισημαίνει ότι δεν είναι διάδικος στη διαδικασία έρευνας που κίνησε στη Γερμανία η Finanzamt Münster. Επιπλέον, δεν μπορεί να ασκήσει ποινική δίωξη στην Ιταλία για τα πραγματικά περιστατικά τα οποία αφορά η επίμαχη στην κύρια δίκη ευρωπαϊκή εντολή έρευνας ούτε να υποβάλει στην κρίση δικαστή την εν λόγω ευρωπαϊκή εντολή έρευνας, δεδομένου ότι, κατά το ιταλικό δίκαιο, εναπόκειται στην εισαγγελική αρχή και όχι στην καθήμενη δικαιοσύνη να αναγνωρίσει μια ευρωπαϊκή εντολή έρευνας και, κατά συνέπεια, να την εκτελέσει ή, ενδεχομένως, να αρνηθεί την αναγνώρισή της. Επομένως, κατά την εισαγγελία Trento, κανένα δικαστήριο δεν συμμετέχει στη διαδικασία αναγνωρίσεως μιας τέτοιας αποφάσεως.

31 Επομένως, στο πλαίσιο της διαδικασίας εκτελέσεως της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας, η ιταλική εισαγγελική αρχή πρέπει, όπως προβάλλει η εισαγγελία Trento, να χαρακτηρίζεται ως όργανο που έχει ως αποστολή να «επιλύει με πλήρη ανεξαρτησία μια διαφορά» και, ως εκ τούτου, ως «δικαστήριο», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

32 Υπό τις συνθήκες αυτές, η εισαγγελία Trento αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν της διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 2, στοιχείο γ', σημείο ii), της οδηγίας [2014/41], καθόσον αυτό ορίζει ότι ως αρχή έκδοσης μπορεί να θεωρηθεί και "κάθε άλλη αρμόδια αρχή ορισθείσα από το κράτος έκδοσης η οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση ενεργεί ως ανακριτική αρχή σε ποινικές διαδικασίες, αρμοδία να διατάσσει τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο", διευκρινίζοντας, ωστόσο, σε αυτήν την περίπτωση, ότι "προτού διαβιβαστεί στην αρχή εκτέλεσης, η ΕΕΕ επικυρώνεται, αφού εξεταστεί αν τηρεί τις προϋποθέσεις της παρούσας οδηγίας για την έκδοση ΕΕΕ, ιδίως αυτές του άρθρου 6 παράγραφος 1 αυτής, από δικαστή, δικαστήριο, ανακριτή ή εισαγγελέα στο κράτος έκδοσης", την έννοια ότι επιτρέπει σε κράτος μέλος να απαλλάσσει διοικητική αρχή από την υποχρέωση να ζητήσει την επικύρωση της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας, χαρακτηρίζοντας την αρχή αυτή ως "δικαστική αρχή κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας";»

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

33 Στις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν στο Δικαστήριο, η Γερμανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή εξέφρασαν αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον η εισαγγελία Trento έχει την ιδιότητα του «δικαστηρίου», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

34 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, προς εκτίμηση του εάν το όργανο που υποβάλλει προδικαστικό ερώτημα έχει τον χαρακτήρα «δικαστηρίου», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, ζήτημα το οποίο εμπίπτει αποκλειστικά στο δίκαιο της Ένωσης, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη ένα σύνολο στοιχείων, όπως είναι η ίδρυση του οργάνου αυτού με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή των κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2020, Banco de Santander, C-274/14, EU:C:2020:17, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

35 Όσον αφορά τα κριτήρια που αφορούν την ίδρυση του αιτούντος οργάνου με νόμο, τη μονιμότητά του, τον δεσμευτικό χαρακτήρα της δικαιοδοσίας του, την ανεξαρτησία του, καθώς και την εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή κανόνων δικαίου, η δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν περιέχει κανένα στοιχείο ικανό να αποδείξει ότι η εισαγγελία Trento δεν πληροί τα κριτήρια αυτά.

36 Ωστόσο, πρέπει επίσης να εξεταστεί αν, στο πλαίσιο της διαδικασίας που οδήγησε στην υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο, η εισαγγελία Trento ενεργεί ασκώντας δικαιοδοτική δραστηριότητα, κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

37 Συναφώς, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, μολονότι το άρθρο 267 ΣΛΕΕ δεν εξαρτά την υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο από τον κατ' αντιμωλίαν χαρακτήρα της διαδικασίας στο πλαίσιο της οποίας το εθνικό δικαστήριο διατυπώνει προδικαστικό ερώτημα, εντούτοις τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να υποβάλουν τέτοια αίτηση

στο Δικαστήριο μόνον εφόσον εκκρεμεί ενώπιόν τους ένδικη διαφορά και εφόσον καλούνται να αποφανθούν στο πλαίσιο διαδικασίας που πρόκειται να καταλήξει στην έκδοση δικαστικής αποφάσεως (απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2019, Gradbeništvo Korana, C-579/17, EU:C:2019:162, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

38 Όταν, όμως, ενεργεί ως αρχή εκτελέσεως ευρωπαϊκής εντολής έρευνας, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2014/41, μια ιταλική εισαγγελική αρχή, όπως η εισαγγελία Trento, δεν καλείται να επιλύσει διαφορά και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ασκεί δικαιοδοτική λειτουργία.

39 Ειδικότερα, το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής ορίζει την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας ως δικαστική απόφαση την οποία εκδίδει ή επικυρώνει δικαστική αρχή κράτους μέλους με σκοπό την εκτέλεση ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων ερευνητικών μέτρων σε άλλο κράτος μέλος για τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων βάσει της οδηγίας αυτής, περιλαμβανομένων εκείνων που έχουν στη διάθεσή τους οι αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους μέλους.

40 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/41, τα κράτη μέλη εκτελούν όλες τις ευρωπαϊκές εντολές έρευνας με βάση την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και τηρουμένης της οδηγίας αυτής. Βάσει του άρθρου 9, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας, η αρχή εκτέλεσης αναγνωρίζει άνευ ετέρου ευρωπαϊκή εντολή έρευνας και μεριμνά ώστε αυτή να εκτελεστεί κατά τον ίδιο τρόπο και διαδικασία ως εάν επρόκειτο για ερευνητικό μέτρο διαταχθέν από αρχή του κράτους εκτελέσεως. Βάσει της ίδιας διατάξεως, η αρχή αυτή μπορεί να αποφασίσει να μην εκτελέσει ευρωπαϊκή εντολή έρευνας επικαλούμενη έναν από τους λόγους μη αναγνωρίσεως ή μη εκτελέσεως ή έναν από τους λόγους αναβολής που προβλέπει η οδηγία. Επιπλέον, το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/41 προβλέπει ότι, όταν αρχή εκτελέσεως λαμβάνει ευρωπαϊκή εντολή έρευνας που δεν έχει εκδοθεί ή επικυρωθεί από δικαστική αρχή κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας αυτής, η αρχή εκτελέσεως επιστρέφει την ευρωπαϊκή εντολή έρευνας στο κράτος εκδόσεως [πρβλ. απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2020, Staatsanwaltschaft Wien (Πλαστογραφημένες εντολές πληρωμής), C-584/19, EU:C:2020:1002, σκέψεις 43 έως 45].

41 Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 34 της οδηγίας 2014/41, τα ερευνητικά μέτρα που προβλέπονται σε ευρωπαϊκή εντολή έρευνας έχουν ως της εκ φύσεώς τους προσωρινό χαρακτήρα. Μοναδικός σκοπός της εκτελέσεώς τους είναι η συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων και, αν πληρούνται οι αναγκαίες προς τούτο προϋποθέσεις, η διαβίβασή των τελευταίων στην αρχή εκδόσεως του άρθρου 2, στοιχείο γ′, της οδηγίας αυτής.

42 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αρχή εκτελέσεως, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ′, της εν λόγω οδηγίας, η οποία προβαίνει στην αναγνώριση και την εκτέλεση ευρωπαϊκής εντολής έρευνας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιφορτισμένη με την «έκδοση δικαστικής αποφάσεως», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Συναφώς, εναπόκειται αποκλειστικώς στις αρμόδιες δικαστικές αρχές του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος να αποφανθούν οριστικώς επί των επίμαχων αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο της κινηθείσας στο κράτος αυτό ποινικής διαδικασίας.

43 Ως εκ τούτου, οσάκις ενεργεί ως αρχή εκτελέσεως, κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2014/41, μια ιταλική εισαγγελική αρχή, όπως η εισαγγελία Trento, δεν ενεργεί στο πλαίσιο διαδικασίας η οποία πρόκειται να καταλήξει στην έκδοση αποφάσεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα, κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου που υπομνήσθηκε στη σκέψη 37 της παρούσας αποφάσεως.

44 Η διαπίστωση αυτή δεν αναιρείται από το επιχείρημα το οποίο προβάλλει το αιτούν όργανο, καθώς και η Ιταλική Κυβέρνηση στις παρατηρήσεις της και τις απαντήσεις της ενώπιον του Δικαστηρίου, και κατά το οποίο το νομοθετικό διάταγμα 108/17 δεν προέβλεψε κανέναν δικαστικό έλεγχο της αποφάσεως της εισαγγελικής αρχής περί μη αναγνωρίσεως ευρωπαϊκής εντολής έρευνας.

45 Πράγματι, το γεγονός αυτό, το οποίο, κατά τα λοιπά, περιορίζεται μόνο στην περίπτωση της μη αναγνωρίσεως ευρωπαϊκής εντολής έρευνας δεν ασκεί επιρροή προκειμένου να κριθεί αν μια ιταλική εισαγγελική αρχή, όπως η εισαγγελία Trento, ασκεί δικαιοδοτικό έργο, κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, οσάκις καλείται να εκδώσει απόφαση για την αναγνώριση και την εκτέλεση ευρωπαϊκής εντολής έρευνας. Ειδικότερα, το γεγονός αυτό δεν επηρεάζει τη διαπίστωση, στις σκέψεις 41 και 42 της παρούσας αποφάσεως, ότι τα ερευνητικά μέτρα που προβλέπονται σε ευρωπαϊκή εντολή έρευνας έχουν εκ της φύσεως τους προσωρινό χαρακτήρα και ότι οι αποφάσεις για την αναγνώριση και την εκτέλεση μιας τέτοιας ευρωπαϊκής εντολής έρευνας δεν προσομοιάζουν με αποφάσεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα.

46 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι η υποβληθείσα από την εισαγγελία Trento αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη.

Επί των δικαστικών εξόδων

47 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τα μέρη της κύριας διαδικασίας τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος οργάνου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως την οποία υπέβαλε η Procura della Repubblica di Trento (εισαγγελία Trento, Ιταλία) με απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 2020 είναι απαράδεκτη.

(υπογραφές)